

Færre og større skoler enn for ti år siden

Det har de siste ti årene blitt 195 færre skoler og skolene har i snitt blitt større. Lavt elevtall og økonomiske hensyn i kommunen er viktige årsaker til at en skole legges ned.

STATISTIKK | SIST ENDRET: 13.03.2024

- Det er 195 færre grunnskoler i dag, sammenlignet med for 10 år siden.
- Det er særlig små skoler i små kommuner som legges ned.
- Oslo har færrest skolenedleggelse.
- Over 90 prosent av de nedlagte skolene er offentlige.
- Kun 1 av 10 nedlagte offentlige skoler erstattes av en privatskole samme år.
- Kommuner med små skoler har høyere utgifter per elev enn kommuner med større skoler.

Færre og større skoler

Det er 21 700 flere grunnskoleelever i dag enn for ti år siden. Skoleåret 2023–2024 er det 2 712 grunnskoler. Det er 195 færre enn for 10 år siden. 384 av skolene som eksisterte i skoleåret 2013–2014 er nå lagt ned. I samme periode har det kommet 189 nye skoler.

De siste 10 årene er det lagt ned 42 skoler i året i gjennomsnitt.

Samtidig har skolene i snitt blitt større. En grunnskole har i 2023–2024 i gjennomsnitt 235 elever. Det er 23 flere elever enn for 10 år siden. Hvert skoleår berøres omkring 0,5 prosent av elevene av en skolenedleggelse.

Denne trenden er ikke unik for grunnskolen. Vi ser at det stadig blir færre og større barnehager (Utdanningsdirektoratet 2024).

Det har vært en nedgang i antall grunnskoler også i Sverige og Danmark de siste ti årene. I Danmark har det særlig vært en nedgang i antall spesialskoler for barn. Skolene i Danmark er i gjennomsnitt større enn i Norge, mens Sverige har omtrent like mange elever i gjennomsnitt per skole som Norge (Skoleverket og Børne- og Undervisningsministeriet). Befolkningstettheten i Danmark er betydelig høyere enn i Norge og Sverige, og kan trolig forklare hvorfor skolene i Danmark har høyere elevtall.

Flest små skoler som legges ned

De skolene som legges ned har i hovedsak færre enn 100 elever. Skolene som har blitt nedlagt de siste ti årene hadde i gjennomsnitt 77 elever det siste driftsåret. Noen større skoler trekker opp snittet, for mer enn halvparten av de nedlagte skolene hadde mindre enn 50 elever siste driftsår. Til sammenligning hadde de nye skolene i gjennomsnitt 126 elever første året de var i drift.

Det er 192 færre rene barneskoler enn for ti år siden. Antall rene ungdomsskoler og kombinerte barne- og ungdomsskoler er omtrent det samme som for ti år siden. I løpet av de siste ti årene har antall 1.-4. -skoler blitt redusert med nesten 40 prosent. 40 av skolene som er nedlagt de siste ti årene er skoler som kun har

elever på 1.–4. trinn. Disse utgjør 10 prosent av skolene som er lagt ned.

Størst reduksjon i de små og minst sentrale kommunene

Det er flest skoler som legges ned i kommuner med over 5 000 innbyggere, men andelen skoler som legges ned er størst i småkommunene. I små kommuner var det 410 grunnskoler i 2020–2021, mens antallet i dag er 378. 39 av skolene som eksisterte for tre år siden er lagt ned og det har kommet sju nye skoler. Dette betyr at det er 8 prosent færre skoler i disse kommunene enn for tre år siden.

Til sammenlikning hadde kommuner med over 5 000 innbyggere 2 365 skoler for tre år siden, mens de i dag har 2 333. Nedgangen i antall skoler i disse kommunene er på omtrent 1 prosent. I de omtalte kommunene finnes det i dag 41 skoler som ikke eksisterte for tre år siden, samtidig som 73 av skolene som eksisterte for tre år siden har blitt lagt ned.

Små kommuner og sentralitetsindeksen

I denne analysen har vi definert små kommuner som kommuner med mindre enn 5 000 innbyggere per 1.1.2023. Det utgjorde da 174 av landets kommuner, mens det var 182 kommuner med over 5000 innbyggere.

Statistisk sentralbyrå (SSB) klassifiserer alle kommunene etter en såkalt sentralitetsindeks, som er et uttrykk for reiseavstand til jobb og servicefunksjoner (Statistisk sentralbyrå 2023). Kommunene grupperes også i seks sentralitetsklasser; de mest sentrale kommunene (klasse 1) består av Oslo, Lørenskog, Rælingen, Lillestrøm og Bærum.

Siste sentralitetsindeks er oppdatert for 2020-2024, som gir oss mulighet til å se den opp mot nedleggelse de tre siste skoleårene.

48 prosent av skolene som ble lagt ned de siste tre årene tilhørte de minst sentrale kommunene (klasse 5 og 6), mens bare 11 prosent tilhørte de mest sentrale kommunene (klasse 1 og 2). Bare 14 prosent av de nye skolene tilhørte de minst sentrale kommunene (klasse 5 og 6), mens 44 prosent tilhørte de mest sentrale kommunene (klasse 1 og 2). Litt under halvparten av både de nye og nedlagte skolene ligger i mellomstore kommuner (klasse 3 og 4).

Rundt 40 skoler legges ned årlig

Siden 2012 er det i gjennomsnitt lagt ned 42 skoler i året, og opprettet 22 nye skoler.

I 2023 ble det lagt ned 45 skoler og opprettet 16 nye. Det vil si at det er 29 færre grunnskoler i landet enn forrige skoleår. I 2022 ble det lagt ned 32 skoler og opprettet 12 nye.

9 av 10 skoler som legges ned er offentlige

Av de 16 nye skolene som ble opprettet i 2023, var 3 private. 51 prosent av alle nye grunnskoler de siste ti årene er private. Samtidig er over 90 prosent av de nedlagte skolene offentlige.

Totalt er det 278 private grunnskoler i Norge skoleåret 2023–2024. Siden 2014–2015 har andelen privatskoler økt fra 7 til 10 prosent. Fordi de private skolene er mindre enn de offentlige, går bare 4,9 prosent av elevene på privatskole. Det er en økning fra 3,3 prosent i 2014-15.

Av de 3 nye private skolene som kom i 2023 er det én med anerkjent pedagogisk retning og to med grunnlag i livssyn.

Kun 1 av 10 nedlagte offentlige skoler erstattes av en privatskole

Privatskoler

Private grunnskoler er enten skoler som er godkjent etter privatskoleloven § 2-1 eller private skoler godkjent etter opplæringsloven § 2-12.

Når vi bruker beskrivelsen privatskoler i denne analysen blir det brukt som en samlebetegnelse på begge eierformene.

I dette notatet avgrenser vi oss til å skrive om skoler i Norge. Det er i tillegg ni norske skoler i utlandet som er godkjent etter privatskoleloven § 2-1.

Det legges ned langt flere offentlige skoler enn det opprettes nye private. Når en offentlig skole legges ned, opprettes det som regel ikke en ny privat skole for å erstatte den nedlagte skolen. I 1 av 10 tilfeller blir det opprettet en ny privatskole i kommunen samme år som en offentlig skole har blitt lagt ned.

Likevel er det slik at 3 av 10 nye private skoler etableres i samme kommune som en nedlagt offentlig skole. Av disse er et flertall (59 prosent) Montessori-skoler. Kun 5 prosent av de offentlige skolene som legges ned, erstattes av en Montessori-skole samme år.

Selv om de fleste skolene som legges ned er små, er bildet variert. I sentrale og mellomsentrale strøk er det en del tilfeller der to-tre offentlige skoler med 100–400 elever hver slås sammen til større offentlige skoler. I noen tilfeller opprettes en ny stor offentlig skole. I andre tilfeller utvides en eksisterende offentlig skole. De aller fleste elevene som gikk på en av de nedlagte offentlige skolene, begynte på en annen offentlig skole, framfor en privatskole.

Få skoler legges ned i Oslo

Antall nedlagte og nyopprettede skoler varierer mellom fylkene. I de fleste fylkene blir det lagt ned flere skoler enn det blir opprettet nye, med unntak av Oslo og Rogaland hvor det er flere skoler i dag enn det var for ti år siden. Viken, Oslo og Rogaland er de fylkene som har hatt størst økning i innbyggertall de siste ti

årene.

Færre skoler gir lengre reisevei

Når små skoler i små kommuner legges ned får elevene ofte lengre reisevei. En undersøkelse fra SSB viser at en 5.-klassing i snitt har 2,7 kilometer til skolen i 2020, mens en 10.-klassing har 8,7 kilometer. Elever i de minst sentrale kommunene har lengst reisevei og det er også for disse elevene reiseveien har økt mest – fra 4,6 kilometer i 2010 til 5,2 kilometer i 2020 på 5. trinn. På 10. trinn har gjennomsnittlig reisevei i de minst sentrale kommunene økt fra 15,4 til 17,2 kilometer i samme periode. At reiseveien i snitt er kortere for elever på barneskolen enn for elever på ungdomsskolen, skyldes at det er flere barneskoler enn ungdomsskoler. Avstanden til skolen vil derfor bli lengre for mange elever når de begynner på ungdomsskolen (SSB 2023).

Omtrent samme lærertetthet ved nedlagte skoler

De nedlagte skolene oppfylte norm for lærertetthet i omtrent samme grad som landsgjennomsnittet. Av de

(offentlige) grunnskolene som ble lagt ned siste år, oppfylte 88 prosent norm for lærertetthet på 1.–4. trinn i 2022–2023, mot 89 prosent av skolene i hele landet.

Lærernes kompetanse på de nedlagte skolene var noe lavere enn for resten av landet. På de nedlagte skolene ble 6 prosent av undervisningen gitt av lærere uten godkjent utdanning, året før skolen ble lagt ned. Gjennomsnittet var på 4 prosent for hele landet i samme tiårsperiode. Dette er i utgangspunktet lave tall og andelen varierer en del fra år til år.

Liten sammenheng mellom skolestørrelse og elevenes læring

En gjennomgang av internasjonale og norske studier om betydningen av skolestørrelse, konkluderer med at det er liten sammenheng mellom skolestørrelse og elevenes læring og trivsel i skolen når det er kontrollert for andre bakgrunnsvariabler (Høgskolen i Innlandet 2022).

En undersøkelse fra 2017 fant ingen langsiktige negative eller positive effekter for elevenes videre utdanningsløp for elever som måtte bytte til en større skole da deres gamle ble langt ned (Thorsen 2017). Likevel viste undersøkelsen at elever som ble flyttet til en ny skole på de høyeste trinnene av grunnskolen, oppnådde svakere eksamenskarakterer enn forventet.

Resultatene på nasjonale prøver ved de nedlagte skolene skilte seg også lite fra resten av landet. Resultatene varierer fra år til år og forskjellene er små.

Høyere utgifter per elev i kommuner med små skoler

Spredt bosetning gir høyere utgifter per elev i grunnskolen. Det samme gjør lavt elevtall per trinn og små skoler. Også når utgifter til skyss holdes utenfor, har kommuner med små skoler høyere utgifter per elev enn kommuner med større skoler.

Det er også en klar sammenheng mellom gjennomsnittlig skolestørrelse i kommunen og kostnader per elev. Av de 50 kommunene med høyest kostnader til grunnskole per elev (grunnskole, skolelokaler og skoleskyss), har kun 1 av 5 en gjennomsnittlig skolestørrelse på mer enn 100 elever. Ingen av de 50 kommunene med lavest kostnader per elev, har mindre enn 150 elever per skole i gjennomsnitt. En elev i en offentlig grunnskole kostet en kommune i gjennomsnitt 143 300 kroner i 2022. (Statistisk sentralbyrå 2023).

I 2019 brukte Norge 55 prosent mer per elev på barnetrinnet enn snittet i OECD, og på ungdomstrinnet brukte Norge 34 prosent mer per elev (OECD 2022).

Små skoler med et lavt elevtall per trinn, innebærer gjerne undervisning i mindre grupper og dermed høyere utgifter per elev.

Tilskudd for å hindre skolenedleggelse

I 2022 ble det innført et nytt tilskudd på 500 000 kroner per kommunale grunnskole (Prop. 1 S Tillegg 1 (2021-22)). Dette tilskuddet skulle veie opp for de økonomiske ulempene med små skoler. Tilskuddet er videreført og prisjustert til i overkant av 540 000 kroner per grunnskole i 2024 (Bereknings teknisk dokumentasjon til Prop. 1 S (2023–2024)). Det er fortsatt tidlig å si om dette tilskuddet får utslag i færre nedleggelse av offentlige grunnskoler.

Om statistikken

Alle tall og beregninger i dette notatet er gjort med utgangspunkt i tall fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI).

Tallene er per 1. oktober 2023, og den registrerte ressursbruken er den planlagte ressursbruken for hele skoleåret.

Grunnskolens informasjonssystem (GSI) samler inn en omfattende mengde data om grunnskolen i Norge, blant annet elevtall. Om en skole registrerer elever i 2022, men ikke har noen registrerte elever i 2023, regner vi dette som en nedlagt skole. Det kan derimot forekomme at skolen får elever igjen noen år senere. Da vil den bli registrert som en ny skole.

Kommunereformen innebar store endringer i kommunestrukturen. Mange kommuner ble slått sammen. Kun 1 av 3 av dagens kommuner har samme kommunenummer som de hadde i 2019. Dette gjør det krevende å sammenligne statistikk på kommunenivå lenger tilbake enn til 2020.

Tallene fra KOSTRA (Korrigerte brutto driftskostnader pr. elev) er fra 2022, som er de siste tilgjengelige tallene.

Kilder

Børne- og undervisningsministeriet (2023): [Antal grundskoler | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

Bereknings teknisk dokumentasjon til Prop. 1 S (2023–2024). [Inntektssystemet for kommunar og fylkeskommunar 2024 Grønt hefte](#). Kommunal- og distriktsdepartementet.

Danmarks statistikk (2023): Folketal den 1. i kvartalet etter område, køn, alder og civilstand. Danmark

Høgskolen i Innlandet (2022): Skolestørrelse og sammenhenger med elevenes trivsel og læring. Skriftserien 9 -2022.

OECD (2022): Education at a Glance (2022): OECD Indicators. Paris: OECD Publishing. Tabell C1.1

Prop. 1 S Tillegg 1 (2021 –2022) Proposisjon til Stortinget (forslag stortingsvedtak)

Skoleverket (2023): Elever og skolenheter i grundskolan Elever og skolenheter i grundskolan – läsåret 2022/23 - Skolverket Ladda ned publikation - Skolverket

Skoleverket 2015): Elever och skolenheter i grundskolan läsåret 2014/15 – Skoleverket. Ladda ned publikation - Skolverket

Skoleverket (2012): Skolor och elever i grundskolan, Läsåret 2011/12 – Skoleverket Ladda ned publikation - Skolverket

Solstad, K. J., Andrews, T. og Løvland, J. (2016): Spredt eller samla. Utredning av ungdomsskolestruktur i Vågan kommune (NF rapport nr. 3). Bodø: Nordlandsforskning

Statistisk Sentralbyrå (2023): Køyreavstand til skolar i fylka

Statistisk Sentralbyrå (2023): Sentralitetsindeks for kommunene 2023-2024.

Statistisk sentralbyrå (2022): Korrigerte brutto driftsutgifter i grunnskolesektoren, etter funksjon (K) 2015–2021. Statistikkbanken, tabell 12235.

Thorsen, H. S. (2017): The effect of school consolidation on student achievement. Bergen: Norges Handelshøyskole Institutt for samfunnsøkonomi

Utdanningsdirektoratet (2024): Fakta om barnehager 2023

Utdanningsdirektoratet (2021): Over halvparten av elevane tek eit av dei tre mest populære valfaga (udir.no)

Lov om endring i privatskolelova

Lov om private skolar med rett til statstilskot